

Nhìn Quá Khứ, Đoán Vị Lai

Truyện ngắn của Nguyễn Ngọc Hoa

Buổi tối cuối cùng của chuyến viếng thăm nam California ngắn ngủi, ở nhà Ngân, tôi hoan hỉ gặp lại đám bạn cũ, và chúng tôi cùng nhau ăn nhậu và nhắc lại chuyện “hồi đó ở Sài Gòn.” Tối nay có vợ chồng thằng Túc lái xe từ San Diego lên; tôi chơi với thằng Túc ngày *đi giang hồ* vào Đại học xá Minh Mạng. Nó học y khoa có tiếng học giỏi nhưng cũng nổi tiếng nghịch ngợm với nhiều trò đùa tinh quái. Thí dụ vào Cơ thể Học viện của Đại học Y khoa mượn cái đầu lâu hay bộ xương người, đem về phòng nói là để học bài, nhưng thật ra để dọa mấy đứa yếu bóng vía như tôi, và cắt bộ phận sinh dục đàn ông của xác chết lén bỏ vào ví tay nữ sinh viên cùng lớp để làm trò cười.

Ngoạn mục nhất là những tối cuối tuần thằng Túc làm đầu têu kéo một, hai đứa bạn vào Chợ Lớn ăn đám cưới *chùa* (không được mời) ở mấy nhà hàng tiệc cưới. Một hôm tôi theo nó đi ăn cưới ở nhà hàng Đồng Khánh, và hai thằng ngồi cùng bàn (thời mười người) với ông cụ giáo sư toán đạo mạo và hai cô con gái học Trưng Vương xinh đẹp và hoạt bát. Tôi hầu chuyện tương đắc với cụ, cô chị Vân Cẩm vừa nhỏ nhẹ ăn vừa im lặng nghe chuyện, và nhà y sĩ tương lai thường ngày bật thiệp và nhanh nhẩu nhưng hôm nay đờ đẫn nhìn cô em Vân Hương cười nói vô tư. Nhờ cuộc hội ngộ này, mấy năm sau Vân Hương trở thành bà Bác sĩ Túc. Đám cưới hai người, tôi đi bên họ nhà gái và từ đó đến nay mới gặp lại cặp vợ chồng này.

Có thằng Túc là căn phòng khách vui nhộn hẳn lên. Nó bô bô kể lại “chiến tích” *cu* (do tiếng Pháp “faire la cour” là tán tỉnh hay ve vãn) cô vợ *xinh tươi như trăng rằm*. (Tôi chưa bao giờ có dịp thổ lộ với nó là tôi đã cùng dạy trường tư và quen thân với ông cụ và hôm ấy được cụ là bác chú rủ mời đi ăn cưới hẳn hoi.) Thằng Túc khoan khoái chỉ mặt tôi,

“Tôi chịu thằng quái này, mới quen một cách *ma giáo* như thế mà cuối buổi cả gan xin phép cụ cho con gái đi uống cà-phê Đa La sau sân vận động Cộng hòa với tụi tôi. Cụ đồng ý và dặn về sớm mới chết chứ! Nhờ *hoàn thuốc liều* của nó mà cô ấy trở thành mẹ ba đứa con tôi.”

“Có gì khác nhau nếu không hỏi xin và xin mà không được?” tôi thản nhiên nhún vai.

“Cám ơn anh đã làm ông tơ cho em và anh Túc nên duyên vợ chồng,” Vân Hương từ nhà bếp bước lên vin vào tay tôi, “Nhưng em có điều thắc mắc, cho em hỏi nhé?”

“Cô hỏi thì được, nhưng trả lời hay không thì anh không hứa,” tôi trả lời lửng lơ.

“Nghe ông cụ khen anh giỏi toán, chị Vân Cẩm đang học ban A (Vạn vật) nài nỉ cụ cho đổi sang ban B (Khoa học Toán) để anh vui lòng. Anh biết chị em rất mến anh chứ?”

“Cô hỏi khó quá,” tôi lúng búng than.

Thấy Ngân từ ngoài sân đi vào, tôi vội vàng chớp lấy cơ hội để lảng sang chuyện khác. Biết tính Ngân hay *lè phè*, tôi hỏi đùa,

“Mày bị bà Trinh sai vặt lia lịa mà không hề than phiền; đồ ăn nhanh McDonald’s hay nắng California làm mày tiến bộ ra?”

“Bà Trinh quý mày vì mày là phù rể độc nhất của đám cưới tụi tao nên luôn miệng nhắc nhở, ‘Mấy năm mới gặp lại anh *Ba Hoa*, anh phải chịu khó chiều bạn.’ Chứ nếu không *sức mấy* ‘ông’ chạy lăng xăng cho mày!”

“Mới ngày nào gặp lại mày trong Trại Pendleton khi mày đi lấy nước sôi khuấy sữa cho con gái đầu lòng bốn tháng. Bây giờ đã hơn bốn năm! Không chừng khi mình gặp lại lần tới, con gái mày đã đi lấy chồng,” tôi than thở.

“Tao đã nói với mày nhiều lần: Vợ chồng con cái mày cứ việc chất hết lên xe, ‘xuôi về nam’ sống gần bạn bè như thời Sài Gòn. Ở xứ Mỹ này, tao không thấy ai chết đói, và chỉ nghe nói người ta chết lạnh. Mày sống trên North Dakota lạnh giá, tính chết cóng chết già trên đó hay sao?”

Lời nói của Ngân thật hữu lý, nhất là trong không khí buổi họp mặt này. Các bạn khác cũng xúm lại, mỗi người khuyên một câu. Tôi xiêu lòng và nghĩ tới cách thuyết phục Quỳnh Châu dọn nhà về nam California. Bốn giờ sáng, Ngân lái xe đưa tôi lên phi trường Quốc tế Los Angeles (LAX), trên xa lộ chúng tôi bị kẹt xe hơn hai tiếng đồng hồ, và đến nơi tôi là hành khách cuối cùng lên máy bay. Bốn giờ sáng Chủ Nhật mà xa lộ kẹt xe, liệu tôi có thích hợp nổi với nơi đô hội này, dù thời tiết ấm áp và bạn bè đông?

* * *

Trong phiên họp sáng thứ Hai của ban tham mưu Tổng nha Kỹ thuật Điện, ông Wally phó tổng giám đốc thông báo điều mà có lẽ ai cũng đã biết trong tuần lễ tôi đi vắng: *Sếp* của tôi là ông Howard giám đốc nha Điều hành Hệ thống Điện (“ĐHHTĐ”) thăng tới về hưu, và Gerrie kỹ sư thâm niên nhất của nha được cử lên thay thế. Thực ra Gerrie đã nhận nhiệm vụ mới vì ông Howard nghỉ phép cho đến ngày chính thức về hưu. Tôi và Gerrie tuổi sà sà như nhau, mấy năm qua làm việc sát cánh với nhau, và biết rõ khả năng và tính tình của nhau. Buổi chiều, anh *sếp* mới gọi tôi vào văn phòng để phân công và chia xẻ phần vụ trước của anh. Anh nhìn thẳng vào mắt tôi, giọng tha thiết,

“Howard về hưu là cơ hội cho bọn trẻ chúng mình thay đổi chuyện quanh đây. Nhiều năm nay, vì không đủ khả năng chuyên môn, hàng năm công ty phải thuê hãng Cố vấn Quản trị Stone & Webster thực hiện việc ‘tiên đoán mức tiêu thụ điện’ (load forecasting) của khách hàng. Tuần trước, lúc anh đi Los Angeles, Wally bàn với tôi là đã đến lúc chúng ta tự làm lấy *trong nhà*. Anh nghĩ sao?”

“Anh muốn tôi làm gì?” bị hỏi bất ngờ, tôi hơi luống cuống.

“Chúng tôi thấy khắp công ty anh là người có khả năng nhất để đảm nhận công tác đó. Anh sẽ có nguyên một năm để hoàn tất ‘kết quả tiên đoán’ (forecasts) đầu tiên, tôi sẽ thuê nhân viên có năng lực anh muốn để phụ giúp.”

Bỗng nhiên tôi đứng giữa ngã ba đường. Không nhận thì mất một cơ hội thăng tiến nghề nghiệp và trau dồi kiến thức. Mà nhận thì dự định dọn nhà về miền nắng ấm *đi đời nhà ma*. Rồi nghĩ để cảnh kẹt xe khi ra LAX, tôi quyết định thật nhanh,

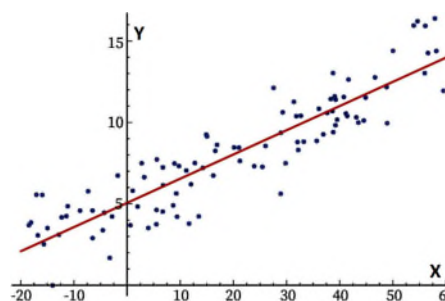
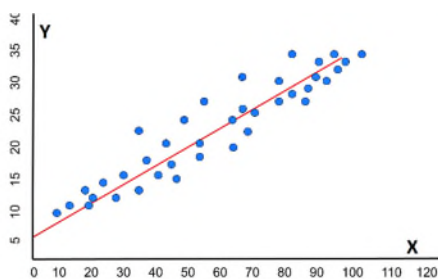
“Tôi nhận thêm công tác này nếu anh tuyển cho tôi một người phụ tá vừa giỏi toán vừa rành điện toán.”

“Tại sao anh không dùng kỹ sư, để cho tôi tìm thuê hơn?” Gerrie mỉm cười thách thức.

“Bọn kỹ sư tụi mình rất giỏi thi hành mệnh lệnh của người khác, nhưng tầm nhìn xa thì hạn hẹp và khả năng sáng tạo thì thua xa dân toán học. Và dĩ nhiên hiểu biết về điện toán là điều kiện không thể thiếu.”

Load forecasting là một công việc quan trọng hàng đầu của công ty điện lực. Phải dự đoán mức tiêu thụ điện của khách hàng công ty mới ước tính được số thu nhập, tức là số tiền sẽ có, và mới có thể dự thảo ngân sách thuê thêm hay sa thải nhân viên, xây cơ sở, mua máy móc, v.v. Hơn nữa, cần nhận định nhu cầu tương lai của khách hàng, công ty mới có thể hoạch định xây thêm bao nhiêu nhà máy, đường dây truyền điện, trạm biến thế, v.v.

Tôi nghiên cứu phức trình *load forecasts* mới nhất do hãng cố vấn Stone & Webster cung cấp và nghiên ngẫm các bài khảo cứu đăng trên quý san *IEEE Load Forecasting* ba tháng ra một lần của hội Kỹ sư Điện và Điện tử thế giới (IEEE). Tôi nhận thấy hãng cố vấn đã dùng một phương pháp toán học tương đối giản dị gọi là phép hồi thoái (regression) dùng để tìm hệ thức giữa hai lượng Y và X mà ta đã có một số dữ kiện thực. Khi biểu diễn dữ kiện thực trên đồ thị, hồi thoái là cách xác định đường cong (đơn giản nhất là đường thẳng) “vừa vặn nhất” đi ngang qua các điểm đó. Từ phương trình đường cong, ta có thể dự phóng trị số Y tương ứng với bất cứ trị số X nào.

Nếu Y là mức tiêu thụ điện trong quá khứ và X chỉ thời điểm (năm hay tháng) thì đường cong hồi thoái là phép “*nhìn quá khứ, đoán vị lai*” của công ty điện lực. Để chắc ăn, tôi viết thử một chương trình điện toán FORTRAN lập lại kết quả của Stone & Webster – và thành công! Tôi vững lòng cải thiện phương pháp của họ bằng cách dùng thêm vài biến số khác có ảnh hưởng đến lượng điện tiêu thụ như lợi tức tính theo đầu người và giá điện khách hàng phải trả.

Phần thiết lập chương trình điện toán và kho dữ kiện thực sự và chạy máy lấy kết quả thì do cô phối trí viên (coordinator) Kayla đảm nhận. Nhỏ hơn tôi một con giáp, Kayla tốt nghiệp đại học với hai bằng cử nhân – toán và khoa học điện toán. Hơn một năm nay cô làm thảo chương viên cho sở Khai thác Dữ kiện, cảm thấy công việc chưa xứng đáng với khả năng, và nay thấy chức vụ mới của nha ĐHTĐ hợp với quá trình học hành của cô hơn nên xin chuyển qua làm việc cho tôi.

Sáu tháng sau khi nhận thêm nhiệm vụ *load forecasting*, tôi đệ trình lên ban giám đốc phức trình tiên đoán đầu tiên. Đó cũng là một phức trình tiên đoán đầy đủ và tinh vi nhất trong các công ty điện lực trong vùng này. Năm năm sau, mùa hè 1985, tôi đi họp ở Chicago, tình cờ đọc số báo Chủ Nhật của tờ *Chicago Tribune*, và chú ý đến bài phóng sự cho biết mỗi mùa hè ở Chicago có hàng trăm người – hầu hết là người già nghèo khó – chết tại nhà vì trời nóng. Tôi

mang bài báo về sở và trong các buổi nghỉ giải lao, thảo luận với Kayla phương cách tiên đoán số người chết ở *Thành phố Lộng Gió* (“The Windy City”) bằng phép hồi thoái. Dự án này, tôi và Kayla làm chơi lúc rảnh rỗi.

Về mùa hè, khi nhiệt độ trong không khí lên cao, khách hàng chạy máy điều hòa không khí *thả giàn*, và do đó mức tiêu thụ điện tăng lên. Điều này ai cũng biết, nhưng đối với nhân viên điện lực chúng tôi, độ ẩm của không khí mùa hè cũng quan trọng như nhiệt độ. Kết hợp nhiệt độ với độ ẩm, ta có chỉ số nóng bức (heat index) là nhiệt độ biểu kiến mà cơ thể người và súc vật cảm thấy. Ví dụ, nếu nhiệt độ không khí là 90°F và độ ẩm 70%, chỉ số nóng bức lên đến 106°F, và cơ thể cảm thấy như là 106°F, nóng hơn nhiệt độ 90°F rất nhiều. Chicago nằm bên hồ Michigan là một trong Ngũ đại hồ nên không khí ẩm, và chỉ số nóng bức mùa hè rất cao. Chương trình điện toán mà tôi gọi đùa là “máy đếm xác” có thể dự đoán số người chết ở Chicago căn cứ theo chỉ số nóng bức.

Trong ba mùa hè liên tiếp, kết quả dự đoán của chúng tôi sai lệch số người chết thực sự không tới 5 phần trăm. Tôi hứng chí viết bài khảo cứu gửi cho quý san *IEEE Load Forecasting* nhưng không hy vọng được chọn đăng vì về mặt khoa học và kỹ thuật, kiểu mẫu toán học của *máy đếm xác* không có gì mới mẻ. Đứng đầu ban cố vấn tuyển chọn là một nhà toán học làm việc cho công ty Commonwealth Edison gọi tắt là ComEd trụ sở trung ương đặt tại Chicago; anh giữ nhiệm vụ tiên đoán tương tự như tôi. ComEd là công ty điện lực lớn nhất tiểu bang Illinois và cung cấp điện độc quyền cho Chicago và vùng bắc tiểu bang Illinois. Anh gọi điện thoại cảm ơn tôi, yêu cầu sửa đổi vài chi tiết cho hoàn chỉnh, và đề nghị *IEEE Load Forecasting* đăng bài khảo cứu.

Nhà toán học và đồng nghiệp ở ComEd viết thư gửi đến mục Thư Bạn Đọc (Letters to the Editor) của tờ *Chicago Tribune*, dẫn chứng bài khảo cứu chứng minh mối quan hệ nhân quả giữa chỉ số nóng bức cao và số người thiệt mạng của tôi. Tờ báo nhân dịp này chạy bài xã luận đòi hỏi chính quyền thành phố phải có biện pháp để giảm bớt số người chết, và dân chúng hưởng ứng bằng cách biểu tình hàng ngày trước tòa thị sảnh. Hội đồng thành phố nhóm họp và quyết định thi hành hai biện pháp: Hàng năm, trước khi mùa hè bắt đầu, chính quyền Chicago sẽ phân phát quạt máy chạy điện miễn phí cho các gia đình lợi tức kém. Và mỗi khi chỉ số nóng bức lên quá 95°F, các thương xá và các cơ sở thuộc sở hữu của thành phố như thư viện, sân vận động trong nhà, v.v. có máy điều hòa không khí phải mở cửa cho thị dân vào tránh nóng.

Xem ra tài làm thầy bói . . . toán của tôi cũng *khấm khở* và được “thân chủ” tin dùng. Tôi không hề hối tiếc về quyết định không “xuôi về nam” của mình.

Nguyễn Ngọc Hoa

Ngày 26 tháng Giêng, 2022